

Peter Slak :

Fronek.

Gospa, kateri je prodal Fronek svojega mladega psička, je majhna, črno oblečena in ima na glavi klobuk z belim in drobnim ptičem. Ta ptič ima rdeče oči, razprostrte peruti in dolg črn kljun. Če bi ga človek privezal izpod stropa za nitko in zamajal, bi vsakdo mislil, da je živ in da leti.

V sobi je tema, le skozi okno sili rumena svetloba cestne svetilke. Okno je zagrnjeno s starim prtom malo bolj nego do polovice. Oče in mati spita v postelji ob steni. Minka, trinajstletna sestra, na tleh, ravnotako Janko, Tonček, Rezika in Fronek, ki se tišči z glavo mrzle peči. Spati ne more. Misli na Čefka, svojega psa, ki ga je bil našel cvilečega in drhtečega na njivi zunaj mesta. Prinesel ga je domov in delil z njim hrano. Večkrat mu je dal polovico kruha, vselej pa tretjino. Zdaj so govorili splošno o slabih časih. Vojska, vojska in vojska. Jutri odide oče na vlak, to se pravi na vojsko. Dali mu bodo puško in sabljo in potem bo streljal ljudi kakor lovec živali. Skril se bo in bo čakal. Morda tudi njega kdo ustrelj. No, predno je šel, je vse odredil. Ti moraš biti tako, ti tako. Nazadnje je pogledal psička in rekel: „Fronek, nesi ga jutri na trg! Par kron dobiš zanj!“

Ta jutri — to je bilo včeraj. Včeraj je prodal Čefka za eno krono. Bilo je jako žalostno. Megla, dež prši, Čefek se trese. Potem pride tista mala gospa z belim ptičem in kupi psička za eno krono. Še bolj žalostno postane. Čefek se strašno trese, pomežikuje, kakor bi jokal, in gleda nekam visoko, kakor bi prosil boga. Fronek gre za gospo. V kuhinji položi Čefka na tla, dobi krono in med vrati prosi, če bi ga smel obiskati.

„Lahko, le pridi!“ pravi gospa.

Obiskal ga je takoj popoldne. Čefek je bil umit. Ležal je na pisanem prtju tik peči. Soba je bila svetla, čista, zavita v prijetno in toplo svetlobo. V kotu med pečjo in steno je stalo v skodelici mleko, tik mleka na belem krožničku seseklano meso.

„Dobro ti je, dobro!“ si je mislil Fronek, božal psička in bil jako zadovoljen.

Svetloba, ki lije skozi okno, se meša s sivino jutra. Oče se obrača na postelji in globoko diha. Fronek se obrne v peč in gleda

okrušeni zid. Čefek, misli, se prebuja in gleda krog sebe tihe in temnordeče preproge, po stenah ogromne slike v širokih in zlatih okvirjih, a pod stropom veliko svetilko na verižicah. Kmalu bodo vstali in nalili mu bodo mleka in narezljali mehkega in tečnega mesa. Čefek je v dobrem kraju, pri bogatih ljudeh; prijetno mu je.

Mati vstane. Stoji v dolgi srajci tik okna, zdeha in se naglo oblači. Razmršene lase zavije v pisano ruto. Oče prekriža roke pod glavo in govori polglasno.

„Če vse srečno pre stojim,“ pravi, „če pridem nazaj, bo bolje. Dela bo več. Po vojski je vedno nekaj let dobro.“

„Ja,“ meni mati, „če bi nas ne bilo toliko!“

To je tisti stavek, ki Fronka vedno neprijetno dirne. Zdi se mu, kakor bi bil vsaj eden preveč v familiji, in vpraša se, če ni do tičnik on sam.

„Vstanite, otroci,“ pravi mati in gre v huhinjo.

Minka, najstarejša, vstane prva. Oblači se tiho, zvije blazino, kjer je ležala, in jo stlači pod posteljo. Nato odide za materjo. Oče obuva drugi čevelj. Drži ga v rokah in gleda v okno. Nekaj pre mišlja. Tudi Fronček vstane in Tonček in Janko. K Reziki pride Minka in jo oblači.

Oče odpre okno in vrže prt, ki ga je zastiral, na posteljo. Mati prinese zajtrk, a sama ne jé, temveč napravlja očetu zavitek. Klobaso, ki jo dene vanj, vsi zagledajo. Mala Rezika zakriči: „Basa, basa!“

„Daj jim jo!“ pravi oče.

„Ne!“ odgovori mati. „Molči!“

Oče jo vzame siloma, stopi k mizi in jo razdeli na pet delov.

„Kaj jim zaleže?“ vpraša mati. „Ko bi jih ne bilo toliko!“

Fronček se domisli na Čefka. Gotovo ima toliko mesa, da se ga najé. Na krožniku je ležalo tik peči. To je bilo tisto meso, ki mu je ostalo.

Oče posadi klobuk na glavo, prime culo in se obrne k otrokom, ki jedo okoli mize.

„Pridni bodite,“ pravi. „Mater ubogajte. Ko pridem nazaj —“

Tu se zamisli, pogleda k oknu, kjer stoji mati, in ji reče: „No, obleci se, kaj čakaš!“

„Mi vsi vas spremimo!“ meni Tonček.

„Nič,“ odmaje oče. „Sama pojdeva z materjo. Torej pridni bodite, mater poslušajte! Če pridem nazaj, bom vprašal njo: Kako je? Kakšen je bil ta, kakšen ta? Ali je ubogal? — Zdaj morate

biti bolj pridni, ker niso taki časi kakor prej. In moliti morate. Za srečo . . . in za življenje. Ja . . . da nam bog ohrani življenje, zato morate moliti. Taki časi so zdaj! No, ali si že, mati? Zbogom, otroci!”

Oče se je včeraj obril, in ker mu raste črna brada in ima belo kožo, zato je menda tako bled. Oči mu leže globoko v jamicah, a črni brki pod nosom mu zakrivajo skoro vso sredino obraza. Odhaja upognjen in mati joka za njim. Ostanajo sami. Pravzaprav ne razumejo še vsega. Minka ve največ in mežika. Njene oči so velike in vlažne. Fronek čuti potrebo, da tudi on vstane in stopi pred mizo, kakor je napravil oče.

„Bodite pridni,“ pravi. Če boste pridni, boste dobili večkrat kaj . . . sladkorja na primer in tudi klobase. Ubogajte . . . premislil sem vse: zdaj bodo novi časi! Tudi jaz grem . . . toda ne za očetom, ne z vlakom. Drugam grem in to zato, ker . . . nas je toliko.“

„Kaj govoriš?“ vpraša Minka.

Fronek poišče svoj ponošeni klobuk in odide v slabih rjavih čevljih, katere je dobila mati nekje vbogajme, in v oguljenih in obrganih hlačicah in v pretesni in prekratki suknjici.

Zunaj je jesen; hladen veter beži po ulicah, in kjer raste v bližini drevje, pleše po tleh suho in rjavo listje. Ljudi je mnogo. Povsod se vidi naglica, zmešnjava in preplašenost. Kočijaži pode, kakor bi hiteli nekam v okolico po ponesrečence.

Fronek gre naglo dalje, stopi v lepo hišo sredi mesta in steče po stopnicah. Pride v stanovanje tiste gospe, ki ima na klobuku belega ptiča.

„A,“ pravi gospa, „ti si prišel obiskat psička. Le naprej pojdi! Prekrstila sem ga. Zdaj mu je ime Fikec.“

„Prišel sem,“ jeclja Fronek in suče v roki mali klobuček, „prišel sem tudi zaradi tega: Pri nas doma so odšli oče z vlakom in že prej, ko so hili doma, so rekli mati, ko bi nas ne bilo toliko . . .“

Gospa prijazno gleda, smehlja se, seže po žemljo in mu jo da.

„Le nič se ne boj, fantek! Le kar povej!“

„Prej so rekli, ko bi nas ne bilo toliko, in zdaj,“ se napenja Fronek, „ko ni očeta, je nas še več . . .“

Fronek spusti naenkrat klobuk na tla, poklekne, dvigne sklenjene roke in zajoče.

„No, ne boj se,“ pravi ginjeno gospa. „Ne boj se! Kadar hočeš, lahko obiščeš psička!“

„Prosim,“ govori ihté Fronek, „vzemite me . . . ravno jaz sem preveč!“

„Kam, kaj naj s teboj napravim?“

„Saj ste vzeli še psička, a jaz . . . jaz sem Fronek . . .“

„Domov pojdi,“ pravi gospa. „Ná, tu imaš še eno žemljo!“

Fronek pobere klobuk, stlači žemljo v žep in odpira s težavo vrata. V vežo se splazi kakor skozi špranjo. Briše solze z rokavom in začudeno in plašno pošepetava:

„Jaz sem Fronek . . . jaz sem vendar Fronek . . .“

Milan Pugelj:

Dan.

Moji čevlji so raztrgani: slabe razmere. Nosim isto obleko, ki je bila lani za parado. Z likanjem hlač več ne pomlajam in ne goljufam oči svojih bližnjih. Ovratnike redko menjavam. Zaradi svete čistosti sem opustil manšete. Vse, vse jemlje vrag, ali v mojo dobro voljo se zaman zaletava.

Grem po rebri navzgor, na desno bukve, na levo bukve in mlado listje mi šumlja in poje. Rjavi hrošč me obrenčava in mi sili v čelo. Z roko ga zapodim v zelenje in mu zakličem: ženit se pojdi, rjavi basist! Kaj boš pri meni!

Stopam, stopam in odnekod zadiši po šmarnicah. O beli cvet, o deviški cvet! Imel sem ljubico, in ko sem ji prvič razgalil grudi, golobice belolične, mi je zadišalo iz bele kože po šmarnicah. In ko mi je nekoč umrla ena mojih najmilejših, ko je ležala na odru kakor bela tišina mesečne noči in so gorele sveče na desni in levi, je dišalo po šmarnicah. Cveti, cveti moj mrtvaški cvet!

In zdaj nenadoma — potegnem vase, postojim. To so vijolice, modri cvet ponižne zvestobe. Stopim v stran, vlečem vase lepi vonj, prestopim še dvakrat in od mahovite skale zleti kos in spotoma kriči nad menoj. Ne boj se, ne vkradem ti nobene!

Tu so. V mraku, zakotju, nad njimi mahovito skalovje. Tihe, pritlične, malo plašne me opazijo in gledajo vdano vame s svojimi poštenimi očmi. Še je dobro na svetu, še je vredno živeti. Še žive grlice, krotke in dobre živalice, še žive blagi psički, migljajo z repčki in si ližejo gobčke od sreče, ko nam gledajo v oči, še rasto vijolice, te zveste ovčice. Zrem vanje, poklekнем in strmimo drug